

Vytas Jaugėla: „Kūryba – gyvenimo būdas“

Vytas Jaugėla. G.Margio n.

Laimingas tas, kuris džiaugsmingai dirba ir džiaugiasi darbais, kuriuos padarė.

J. V. Gėtė

V.Jaugėla - daugelio kultūrinių renginių organizatorius, fotografas, kino mėgėjas, medžio drožėjas, tapytojas, senienų rinkėjas, 2000 m. priimtas į tautodailininkų sąjungą.

Paklaustas, kas yra kūryba ir kokią vietą ji užima menininko gyvenime, V.Jaugėla atsako: „Kūryba – gyvenimo būdas“.

„Vytas – ypatinga asmenybė, per gyvenimą dirbęs ir administracinį, ir partinį, ir kultūrinį darbą, su vaikais kūręs spektaklius, – tikra kaimo „liktarna“, kuris jau daug padarė, o kiek dar padarys!“ – taip apie menininką iš Gintališkės kalba Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos kultūros paveldo skyriaus vedėja Aldona Kuprelytė.

„Tu, darbeli, nebijok, aš tavęs negriebsiu! – sako puikų humoro jausmą turintis V. Jaugėla. – Pasižadėjau: šimtui nuodėmių išpirkti turiu padaryti po vieną kryžių. Paskaičiavau, kad iki smerties nespėsiu...“

Šis menininkas per savo ne trumpą gyvenimą savąsias nuodėmes jau išpirko, kurdamas ne tik kryžius, bet ir kitus medžio, tapybos darbus, spinduliuodamas kūrybiniu džiaugsmu ir juo pasidalindamas ne tik su suaugusiais, bet ir su vaikais.

Meistras yra sukūręs nemažai skulptūrėlių. Ypač mėgstami Šv. Jurgio, Rūpintojėlio siužetai. Jo medžio darbai - krikščioniški ir pagonių dievai, Užgavėnių kaukės, bareljefai, koplytstulpiai - eksponuoti įvairiose Lietuvos vietose. V.Jaugėla surengė ne vieną autorinę parodą. Jos vyko Platieliuose (1996, 1998, 2008, 2013 m.), Daugėduose (1997 m.), Plungėje (1997, 2003 m.), Žemaičių Kalvarijoje (1998 m.), Laukuvoje (2002 m.), Rietave (2015 m.). Jo darbai eksponuoti Plungėje, Telšiuose, Rokiškyje, Vilniuje, Klaipėdoje, Šilalėje, Mažeikiuose.

Meistro padarytos skulptūrėlės puošia Žemaičių Kalvarijoje prie senelių namų stovintį koplytstulpį, keletą kitų koplytėlių ir stogastulpių Žemaitijoje.

Keli V.Jaugėlos sukurti kryžiai pastatyti Gintališkėje, Šateikiuose, Tūzų k. (Kretingos r.), aštuoni koplytstulpiai: po vieną - Jodėnuose, Vėžaičiuose, Kulūpėnuose, Klaipėdoje, Palangoje, trys - Gintališkėje.

„Pasidariau rimtu medžio meistru. Kryžiai, koplytstulpiai puikuoja ne tik Plungės rajone, bet ir Klaipėdos, Kretingos rajonuose, Kauno kapinėse“, - sako medžio meistras.

V. Jaugėla ne kartą dalyvavo respublikinėje medžio drožėjų parodoje-konkurse Rokiškyje (2005, 2006 m. tapo konkurso prizininuku), 2007 m. parodos-konkurso „Aukso vainikas“ regioninės parodos II vietos laimėtojas (už kryždirbystę). 2008 m. tarptautinėje skulptūrų parodoje-konkurse „Šv.Jurgio pavasaris Veisiejuose“ pelnė III vietą.

Menininko darbai eksponuoti Plungėje, Telšiuose, Rokiškyje, Vilniuje, Klaipėdoje, Šilalėje, Mažeikiuose. Jo darbų yra įsigijęs Žemaitijos nacionalinis parkas, privatūs asmenys.

2003 m. Šepkos vardo respublikiniame medžio drožėjų darbų konkurse Rokiškyje V.Jaugėla yra pelnęs „Valstiečio laikraščio specialųjį prizą – šio laikraščio prenumeratą, kepuraitę, kalendorių ir knygų rinkinį.

2008 m. Žemaitijos nacionalinis parkas, Plateliai tapo patraukliausia Europos turizmo vietoje su tradicinėmis Užgavėnėmis. Prancūzijos Bordo mieste vykusiame patraukliausių Europos turizmo vietovių pristatyme buvo galima pamatyti ne tik meistro A.Vaškio, bet ir kelias V.Jaugėlos darytas kaukes. Viena jų buvo padovanota Europos Komisijos viceprezidentui Giunteriui Fergoigenui.

2009 ir 2011 m. menininkas su kitais tautodailininkais dalyvavo Vilniuje Lietuvos piligrimų bendrijos surengtame Lietuvos medžio drožėjų kūrinių parodoje-konkurse „Šventieji ir piligrimai“. Nors pirmajame konkurse apdovanojimų nepelnė, tačiau 2011 m. jam buvo įteiktas paskatinamasis prizas.

2015 m., per Trijų karalių šventę Vilniuje, Lietuvos nacionaliniame muziejuje, buvo pagerbti tradicinio, jau dešimtojo, respublikinio „Aukso vainiko“ konkurso dalyviai. V. Jaugėla iš Gintališkės apdovanotas mažuoju „Aukso vainikėliu“, jam skirta trečioji vieta už vaizduojamosios liaudies dailės kūrinius – medžio skulptūros darbus: „Beržoro atlaidai“, „Užgavėnės“, „Prakartėlė“ ir „Šv. Jurgis“. „Beržoro atlaidus“ įsigijo Lietuvos nacionalinis muziejus. Meistro darbų yra ir Telšių „Alkos“ muziejuje. Šiame šis muziejus ketina nupirkti dar kelis naujus V.Jaugėlos medžio darbus. Menininko darbai iškeliavo į Angliją, Prancūziją, Afriką, Ameriką.

Šiame Biržuvėnų dvare (Telšių r.) vykusiame Telšių apskrities meistrų atrankiniame ture „Aukso vainikui“ gauti V. Jaugėla buvo pripažintas geriausiu su savo darbais (Užgavėnių kaukėmis ir tapybos darbais).

Beje, būtent V.Jaugėla „Auksinio vainiko“ parodose-konkursuose eksponavo ne tik medžio skulptūras, bet ir Užgavėnių kaukes, tapybos darbus.

2015 m. liepos 14–19 d. Telšiuose, Žemaičių muziejuje „Alka“, „Lietuvos muziejų kelias“ lankytojams pristatytame vaizdo projekte „Aukso vainikas“ liaudies menui“ buvo galima pamatyti ir medžio filosofo Vyto Jaugėlos darbus.

Menininkas dalyvavo 2004 m. kūrybinėje stovykloje „S.Riaubos kelias“, sukūrė koplytstulpį su šv. Pranciškumi, kuris pastatytas Godelinės miške.

2006 m. kūrybinėje stovykloje „Senieji Platelių luotai“ su Antanu Vaškiu išskaptavo senovinę luotą. Apie pastarąją prisimena kaip „apie didžiausią šventę, nes norėjosi pačiam prisiliesti prie istorijos, prikišti nagus“. Kol visą mėnesį vyko luotų tašymas, vieni žmonės stebėjosi, kad menininkai yra išprotėję, kad taip sunkiai dirba, kiti įsivaizdavo, kad tai yra paprastas ir lengvas darbas. „Kiekviena skiedra, ir didelė, ir maža, - tai kirvio kirtis. Kerti iš visos širdies. Nors nuo tašymo naktimis paskaudėdavo ir pečiai (ne jauniklis esu), tačiau nesinorėjo pasirodyti, kad esi „vieni pūkai“. Tai labai geras vaistas ir nuo nervų, ir nugarkauliui, ir radikulitas nebekimba, ir širdis geriau dirba, ir kraujo apytaka yra geresnė. Ir bendrauji su žmonėmis“, - kaip visada, juokauja menininkas. „Kas svarbiausia, išmoksti dirbti su senoviniu instrumentu vedega“.

2007 m. kūrybinėje stovykloje „Senasis Beržoras ir jo apylinkių kultūros paveldas“ V.Jaugėla sukūrė kryžių su Nukryžiuotuoju. Jis pastatytas prie kelio „Plateliai-Beržoras“.

2009 m. kūrybinėje stovykloje „Menininkų dirbtuvės Beržore“ meistras padarė koplytėlę prie medžio su Švč. Mergele Marija Maloningąja.

Menininkas šalia savo namų, Gintališkėje, pasistatė namelį kūrybai. Jame yra įkūręs savo darbų ir surinktų senienų ekspoziciją.

Apie savo trobelės atsiradimą kalba su humoru: „Kai „išpravodijo“ iš viršaičių Plateliuose, neturėjau kuo užsiimti. O jeigu neturi ko dirbti, bus blogai. Jeigu Belomoro kanalą iškasė, tai kodėl aš duobės neiškasiu, pagalvoju. Su „Moskvičiumi“ prisivežiau akmenų, susimūrijau“.

Užsiimti drožyba ši trobelė nelabai tinka, nes joje šalta. Be to, ir kambaryje gali drožti, - sako menininkas. „Vienoje vietoje yra geras apšvietimas, kitoje – įkvėpimas, dar kitoje - gera aura, ir gali drožti“.

Ant sienų viepiasi liaudies meistro išdrožtos Užgavėnių kaukės, ant lentynų stovi skulptūrėlės. Jas rodydamas meistras vis ką nors paporina.

Užgavėnių kaukę tenka drožti kokias tris dienas, šventųjų skulptūras – dar ilgiau. Jas dažyti pradėjo neseniai, nes menininkui labiau patinka natūralus medis. Meistras medžio skulptūras daro iš liepos medžio, didelius monumentalius darbus, - iš ąžuolo.

„Vytautas Jaugėla vaizduojamuoju objektu dažniausiai pasirenka vieno ar kelių žmonių figūras, temines kompozicijas. Skulptoriaus drožimo technika ir stilizavimas saviti: bendras įvaizdis šviesesnis, artimesnis natūraliam medienos tonui ir faktūroms. Jis neslepia darbinio proceso pėdsakų, kalto virpesių. Taip rezultatas tampa gyvesnis, geriau suvokiamas žiūrovo“, - taip apie V. Jaugėlos kūrybą rašoma Lietuvos tautodailininkų sąjungos ir Lietuvos tautodailės asociacijos kūrėjų internetinėje svetainėje www.lietuvostautodaile.lt.

Žurnalo „Tautodailės metraštis“ (tryliktojo numerio), skirto Telšių krašto tautodailininkams, tęsiantiems žemaičių liaudies meno tradicijas, pirmąjį viršelį puošia drožėjo V. Jaugėlos sukurtos skulptūros.

Medžio drožyba prasidėjo nuo to, kai vienas žmogus V. Jaugėlos paprašė padaryti kryžių. Iki tol menininkas to nebuvo daręs, bet pažadėjo. Jo padarytas kryžius buvo pastatytas Tūzų kaime, Kretingos rajone.

Ne per seniausiai vienai šeimai Prūsalių kaime (Plungės r.) padarė koplytstulpį, dekoratyvinę rodyklę, sūpynes, dekoratyvinę pašto dėžutę su adresu, antkapinę skulptūrą „Rūpintojėlis“.

Turi V. Jaugėla ir savo mokinį, kuriam labai patinka medžio drožyba. Atėjo jis pas meistrą pasimokyti drožinėti. Šis jam liepė eiti mokytis į meno mokyklą, kurioje „išmokys kaip žmogų“. Pasirodo, moksleiviui neįdomu ten, nori pas meistrą mokytis. Pasimokęs Alytuje vykusiame parodoje antrą vietą užėmė. Šešiolikmečiui tai didelis įvertinimas. V. Jaugėla jį pamokė, kaip drožiant reikia išlaikyti veido proporcijas, kaip jis pats sako: „Meistras turi pats jausti, kokios jos turi būti. Graikai buvo paskaičiavę.“ Liepė mokiniui pasiskaityti knygą „Anapus skydo“, paskui davė dar vieną rusų kalba ir liepė nors piešinius pasižiūrėti.

Menininko gyvenime svarbią vietą užima ne tik medžio drožyba, bet ir tapyba. Apie ją V. Jaugėla taip prisimena: „Tarybinėje armijoje praėjau su menininkais mokyklą. 1959 m. gavau „Garbės raštą“ (rus. „Gramatu pačiota“). Vienas kartu su manimi tarnavęs „beprotris“ trečiais tarnybos metais nupirko albumą ir sako: „Tu man pripaišyk“. Aš jam pripaišiau. Albumą atrado „zampolitas“ (liet. vado pavaduotojas politiniam šviečiamajam ir auklėjamajam darbui). Parsinešė į štabą. Klausia, kas pripaišė. Tas nesako. „Zampolitas“ pagrasino: „Teisiame tave“. Nors jo tarnybos draugas ir neišdavė, V. Jaugėla vėliau bijojo sienlaikraštį leisti.

Dailininkas Kostas Katkus, kilęs iš Paežerės Rūdaičių kaimo, dabar gyvenantis Vilniuje, dar sovietiniais laikais nusivedė V. Jaugėlą į specialią tapybos reikmenų parduotuvę Vilniuje, kurioje tik su pažymėjimu buvo galima gauti tapymui skirtų dažų. Jų tūbelė kainavo labai pigiai: nuo 15 iki 16 kapeikų. K. Katkus liepė Jaugėlai prisirinkti ir prisikišti pilnas kišenes įvairiausių dažų. Jei neužteks pinigų, pažadėjo pats užmokėti. Tai ir tapė Vytautas paveikslus, negailėdamas storai su „lopeta“ tepdamas tuos dažus. „Kai dažų kaina tapo nuo 8 iki 18 litų už vieną tūbelę, tada reikėjo „ploninti“ tuos dažus, su „lopeta nepamaliavosi“, - sako jis.

Menininkas prisimena vieną lemtingą susitikimą su tapytoju prie Gintališkės bažnyčios: „Prie bažnyčios aukštas gražus vyras betapas“. V. Jaugėla jį užkalbino: „Aš pats truputį maliavoju. Ar negalėtumėte pas mane atvažiuoti, kokį patarimą duoti, aš čia pat gyvenu? „Dabar negaliu“, - atsakė šis. „Aš jus atvešiu“, - neatlyžo menininkas. „Ne, dabar nevežk, nes tu mane išmuši iš vėžių“, -

nenusileido tapytojas. Pasakė valandą, kada gali su juo susitikti. V.Jaugėla, susirinkęs visus savo „maliavokus“, nuvežė jam parodyti. Sustatė palei medį. Tapytojas atskaitė jam, kaip menininkas sako, „be jokios melagystės, dviejų valandų paskaitą“. Taip ir pasakė: „Čia - gerai, čia - blogai, čia - per daug baltos spalvos“. Po šios paskaitos V.Jaugėlai „atsidarė akys“. „Aš visai kitaip pradėjau žiūrėti į tą reikalą“, - sako jis.

Du kartus V.Jaugėla dalyvavo respublikinėje konkursinėje peizažo parodoje dailininko Antano Zmuidzinaičiaus vardo premijai laimėti Kaune, Joniškyje - atrankinėje tapybos darbų parodoje.

Dėl kūrybinių minčių netenka kankintis nė trupučio. „Kai lauke šalta, nėra kas veikti, tada tapai. Jei iki pietų nieko „nenumaliavoji“, tai nėra ir ko prasidėti“, - juokauja menininkas. Pusdienis, ir paveikslas nutapytas. Daugiausiai mėgsta tapyti gamtos vaizdus, peizažus. Žmonės – ne labai. „Žmonės yra žmonės“, - sako menininkas.

Apie plačiašakę Vyto Jaugėlos veiklą ir įdomią asmenybę pasakoja 2008 m. Justino Lingio sukurtas filmas „Kėtuoks“.

„Gavau „Šventąjį raštą“ paskaityti. Aš jį su pertraukėlėmis, kasdien po dešimt, penkiolika, dvidešimt puslapių, skaičiau gal kokius dvejus metus. Jį reikia perskaityti kiekvienam truputį „prasitrynusiam“ žmogui, nes beveik visi rašytojai rašydami remiasi šiuo Raštu. „Šventajame rašte“ yra daug ko pamąstymams... Tikiu, kad yra kosminė tvarka ir netvarka“, - sako menininkas.

Viena dievobaiminga moteriškė iš Gintališkės kartą V.Jaugėlos paklausė: „Kodėl tu droži velnią? Ar esi jį matęs?“ „Aš ir Pondievo nesu matęs, bet drožiu ir jį. Ir viskas“, - šmaikščiai jai atsakė menininkas.

Pilnas albumas padėkos raštų atskleidžia įvairiapusę V.Jaugėlos veiklą ir aktyvų dalyvavimą renginiuose. Bet ne tai svarbiausia. Esminis dalykas, kad menininkas savo kūryba gali džiuginti kitus ir būti pats laimingas, nes kaip sako Orizonas Svetas Mardenas: „Neįsivaizduok, kad tu galėtum būti laimingas, o drauge ir tinginys. Laimė ir veiklumas yra vienas nuo kito neatskiriami dvyniai“.

Aušra Brazdeikytė

Straipsnis išspausdintas kultūros savaitraštyje „Žemaičių saulutėje“, 2016 m. sausio 29 d., Nr.1 (752).